

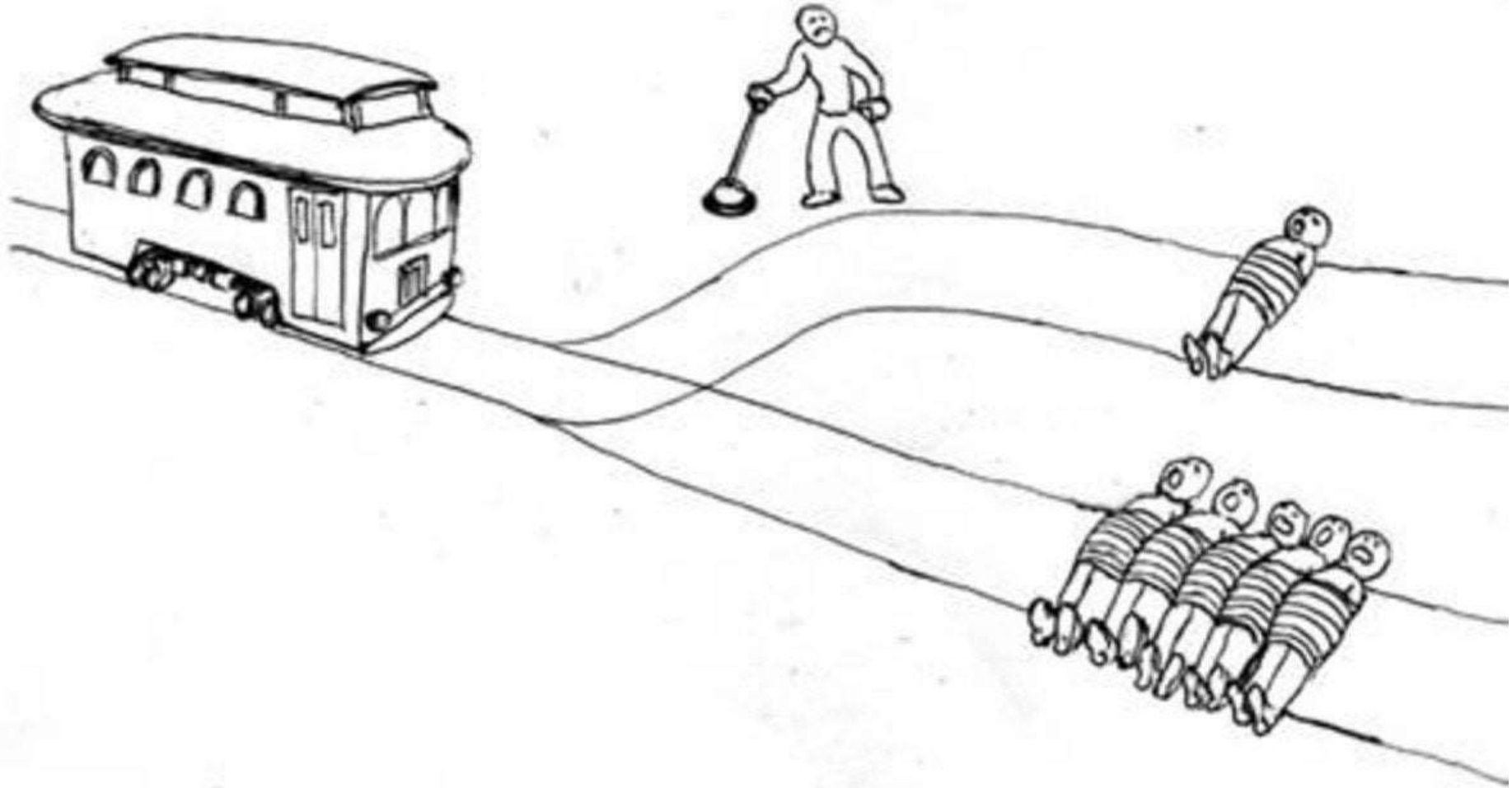
Van időnk döntést hozni? – A döntésproblematika mélyítése egy morálfilozófiai gondolkísérletben

Nyiri Szabolcs
ELTE-ÁJK, Politikatudomány MA, I. évfolyam
nyiri.szabolcs.1994@gmail.com

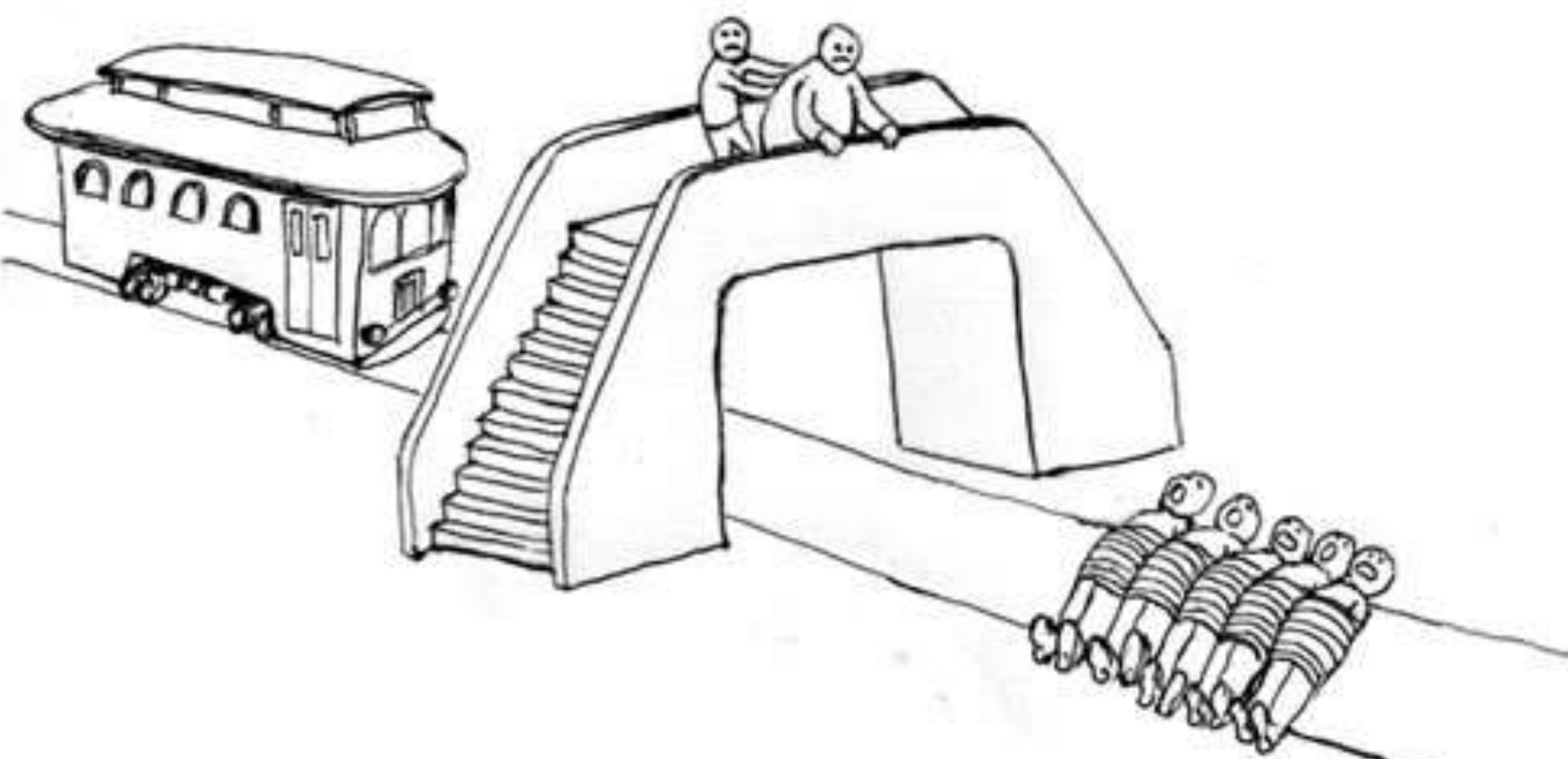
2022.05.05.

Elszabadult villamoskocsi problémája: Te hogyan döntenél? – Judith Jarvis Thomson (1985)

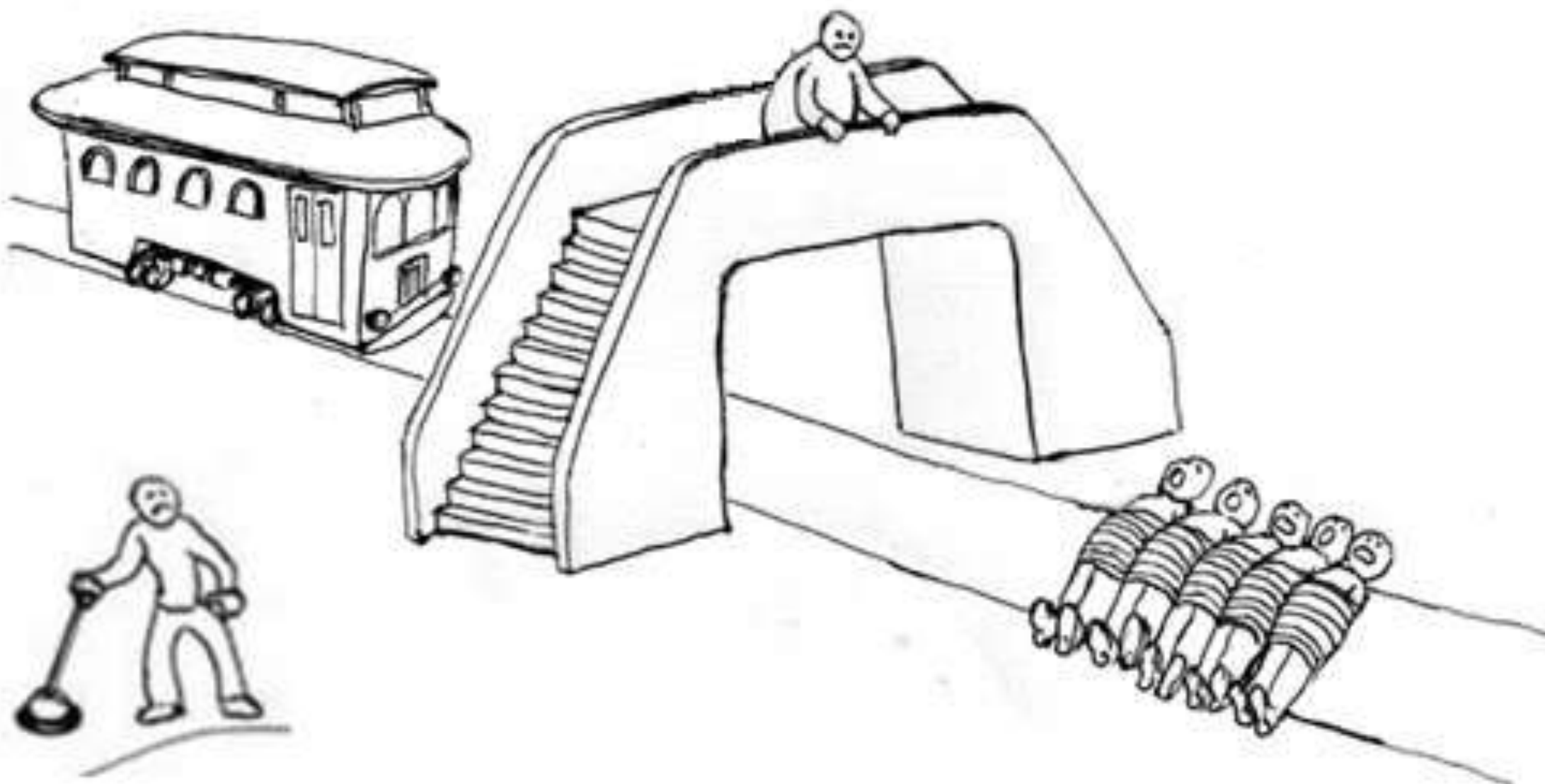
1. Egy elszabadult villamoskocsi fékjei elromlottak. Azonban te a váltónál állsz, amely két különböző irányba terelheti a villamost. Az egyik vágányon öt munkás dolgozik, a másokin pedig csak egy. Meghúznád a váltót, hogy csak egy ember haljon meg öt helyett? – Spoiler: nincs helyes válasz (ahogy a következőkben sem).

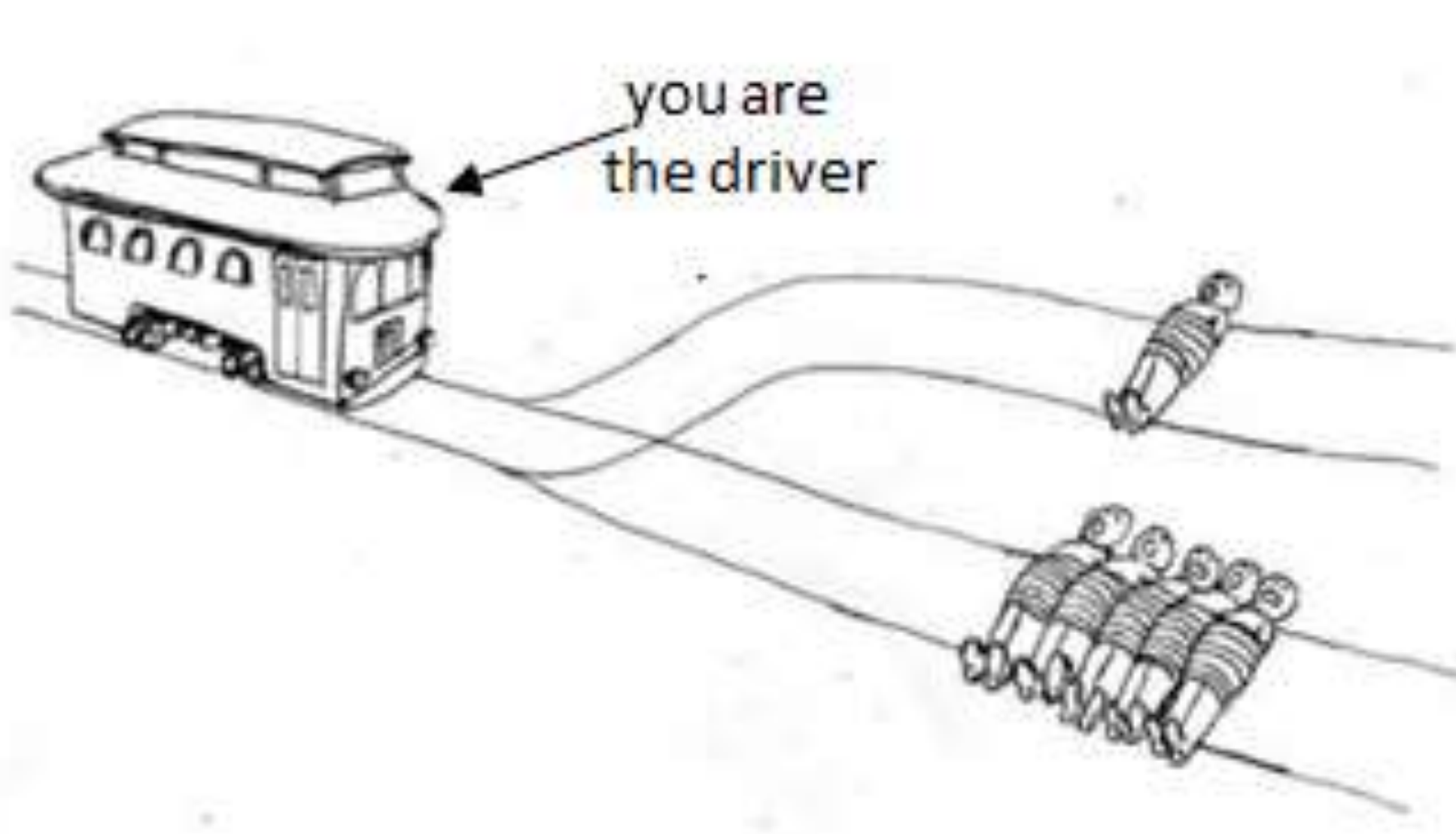
2. A villamos egy híd alatt megy át, s melletted áll egy testesebb ember, aki ha a villamos elé esne, megállítaná azt, megmentve másik öt ember életét. Ha lelököd, meghal. Te lelököd?

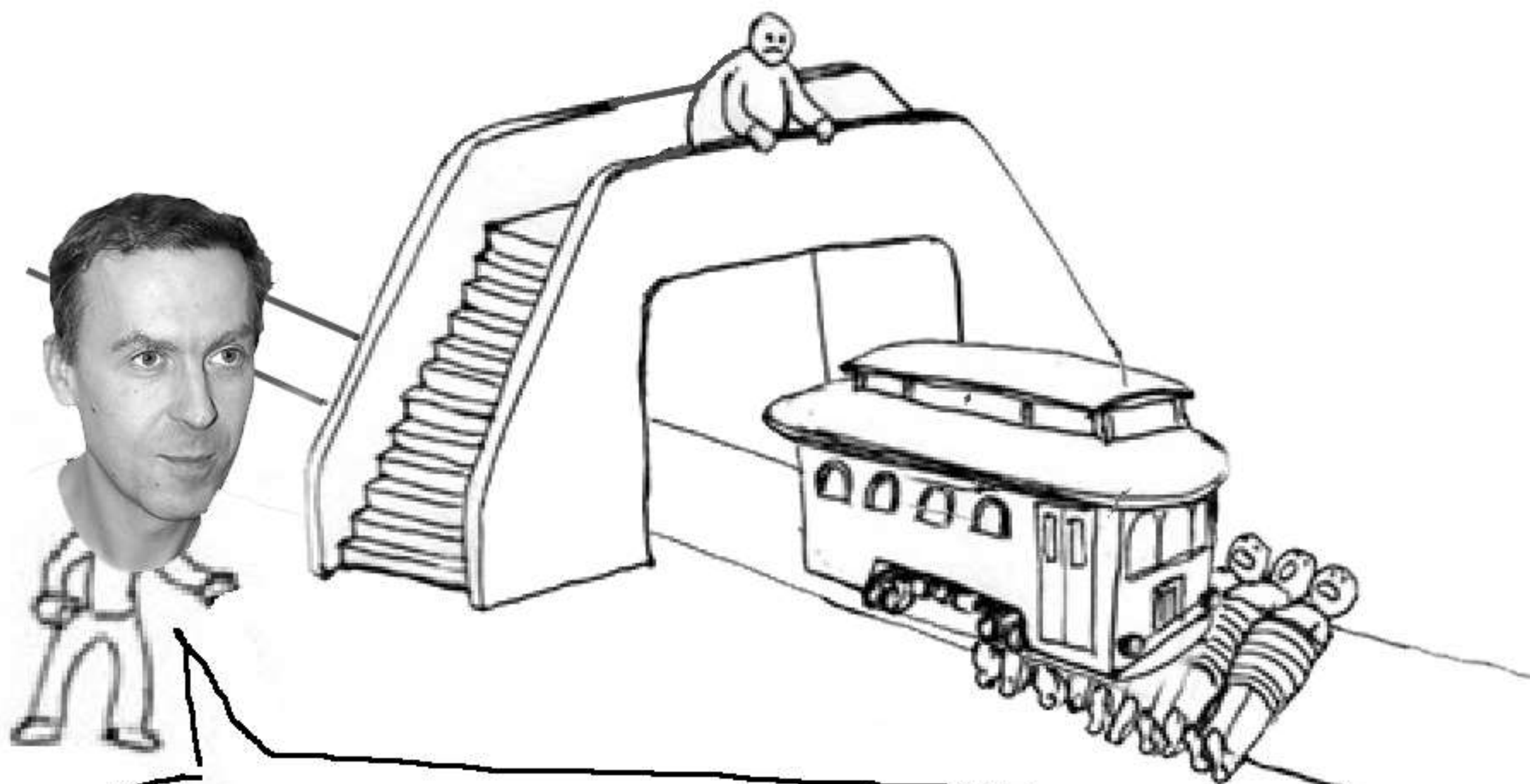
3. A (2)-es esettel ellentétben a testesebb személy egy csapóajtón áll és az azt működtető kar mellett vagy. Meghúznád a kart, hogy egy ember feláldozásával megments másik öt embert?

4. Ezúttal te vagy a villamosvezető és te válthatod a kocsi irányát, de továbbra sem állhatsz meg semmiképp. Mit teszel ezúttal? (*The Good Place*)

Célok és hipotézisek

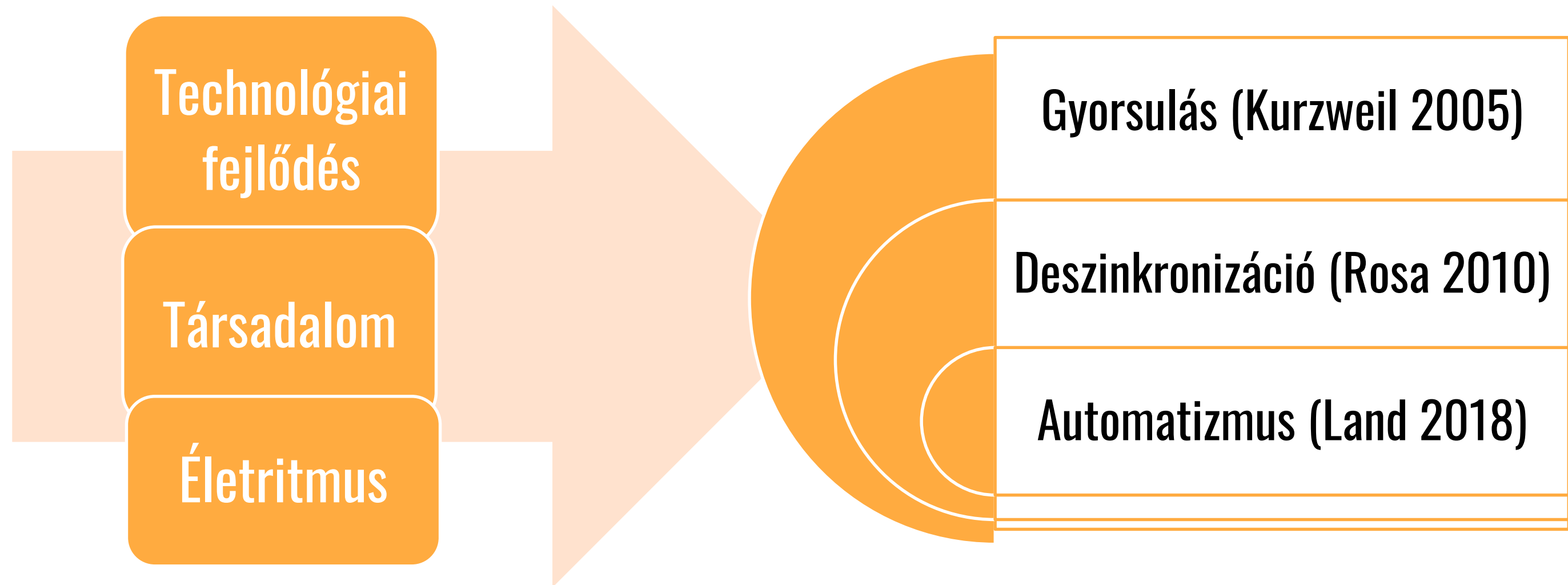
“For the purpose of illustration it might be helpful to consider an Accelerationist Trolley Problem: Extracted from the illusory form of a timeless dilemma, the stout innocent stranger by one’s side is no longer to be weighed contemplatively against the lives of a half dozen orphans who might be saved by his sacrifice. Rather, *unless the fat guy dies right now*, there won’t be time to make a decision of any kind. We have scarcely begun to define the problem in these terms, whether philosophically or politically. It would be surprising, even miraculous, if there was still time to do so.”

Miről is van szó? A döntés lehetőségének felszámolódásáról!

- Tökéletes informáltság (hibás fék, váltókar, csapóajtó, villamosvezető)
- A fenti gondolkísérlet által körül írt esemény központi eleme a döntés, mégpedig kényszerhelyzetben. Ebben az esetben nincs olyan morálfilozófiai, vagy etikai rendszer, amelyből kiindulva lehetőség lenne a „helyes döntés” meghozatalára.
- Nick Land (2017b) ezt ugyanakkor azzal magyarázza, hogy ezek a gondolkísérletek kiragadják az időből a problémát.

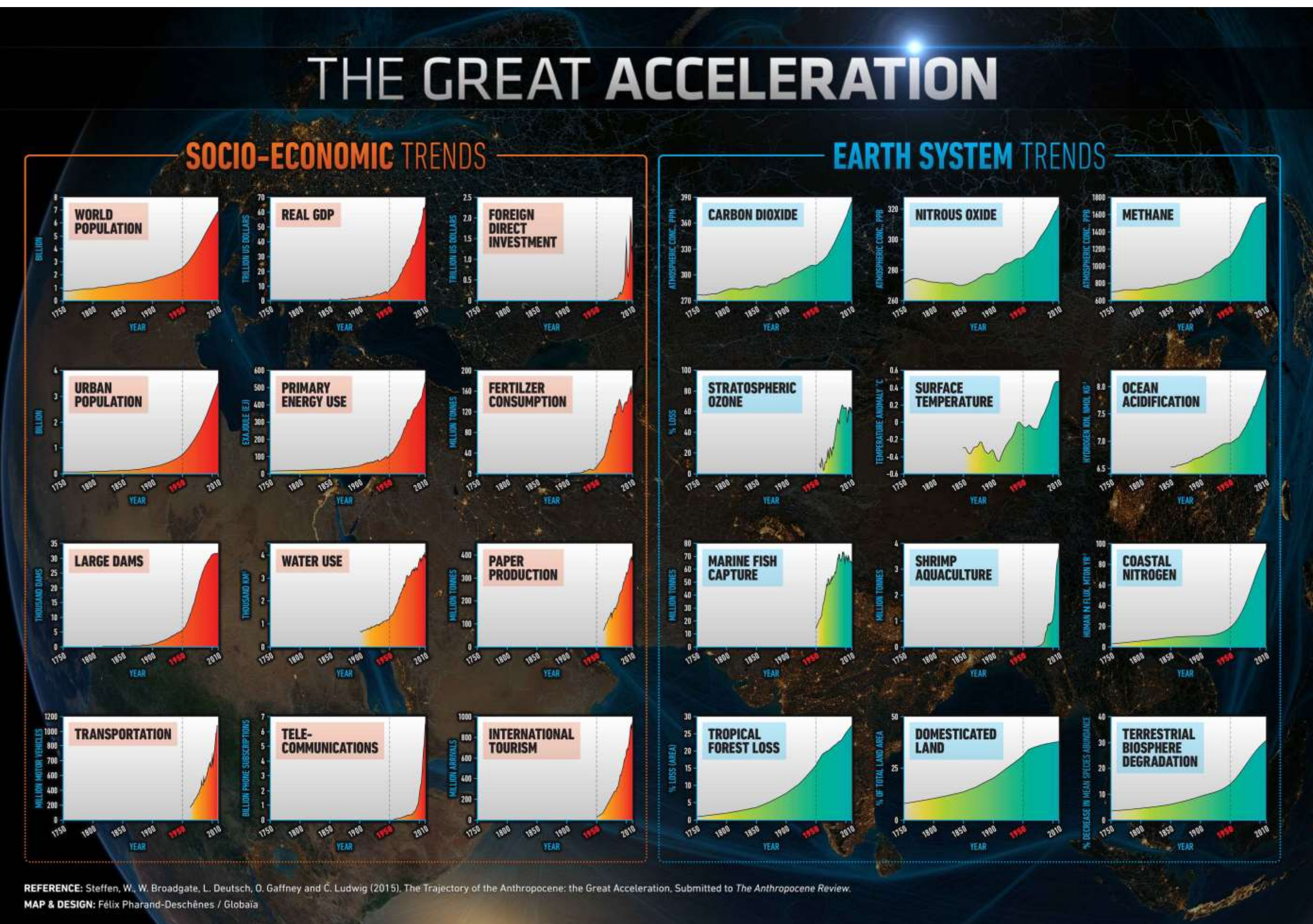
- **Kérdés:** Alkalmazható-e az idő problematizálása politikai rendszerek értelmezéséhez?

A kérdés relevanciája: a társadalmi gyorsulás (Rosa 2010)

DISZKUSSZIÓ

- Nem tudjuk, melyik eszköz pontosan hogyan működik, pedig használjuk őket -> hit/bizalom (!)
- Exponenciális gyorsulás -> Egyre több információ -> Növekvő komplexitás és kényszer

- A döntés időigényes -> Delegimitációs hatás, a deszinkronizációt fokozhatja a deliberáció (Balogh - Rojek - Westphal 2018: 197)

Eredmények, fennmaradó kérdések

- Felszámolódik a döntés körülményeiről történő vita lehetősége, maga a döntés, végeredményben az etika/morális dimenzió.
- Napjaink parlamentáris demokráciáinak választ kell tudniuk adni e kihívásra -> Dromokrácia: valós idő (Big data?) (Virilio 2006).
- Sebesség -> Tér felszámolódása -> Jogok eltűnése? (Deleuze 1992; Virilio 2000)
- Akceleracionista diskurzus → M.I. (Land 2017a)

IRODALOMJEGYZÉK

Balogh László Levente; Rojek, Tim; Westphal, Manon (2018): Politikai döntések a gyorsuló időben. *Metszetek*, Vol. 7. No. 4.

Deleuze, Gilles (1992 [1990]): Postscript on the Societies of Control. *October*. 59: 3–7.

Jarvis Thomson, Judith (1985): The Trolley Problem. *Yale Law Journal*. 94 (6): 1395–1415. doi:10.2307/796133

Land, Nick (2017a): A Quick-and-Dirty Introduction to Accelerationism. *Jacobite Magazine*, <https://jacobitemag.com/2017/05/25/a-quick-and-dirty-introduction-to-accelerationism/> 2017. május 25. [Letöltés: 2021.10.04.]

Land, Nick (2017b): The Concept of Acceleration: The 21st Century Critique of Political Economy. Előadás sorozat, 7/8. *The New Centre for Research & Practice*. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=92hMsMU65R4&list=PLM6AZdvK2JMLHhI3Yeouy-3jiAKcvuB&index=7>

Land, Nick (2018 [2011]): *Fanged Noumena. Collected Writings: 1987-2007*. Falmouth – New York: Urbanomic – Sequence Press

Kurzweil, Ray (2005): *The Singularity is Near. When Humans Transcend Biology*. New York, Penguin Book

Rosa, Hartmut (2010): *Alienation and Acceleration: Towards a Critical Theory of Late-Modern Temporality*. Aarhus, Aarhus University Press

Rosa, Hartmut; Scheuerman William E. (2009): *High Speed Society. Social Acceleration, Power and Modernity*. University Park, PA, Pennsylvania State University Press

Virilio, Paul (2006): *Speed and Politics: An Essay on Dromology*. Los Angeles, Semiotext(e)

Virilio, Paul (2000): *The Information Bomb*. London, Verso